

Tudi mi se veselimo

Zbor narodov jugoslovanskega zveznega parlamenta je sprejel 30. junija napovedane spremembe zvezne ustave, ki se nanašajo na ustavne člene od 22. do 42. Istočasno je bil sprejet odlok o razglasitvi ustavnih sprememb, s čimer so postale spremembe veljavne in so postale del zvezne ustave. Zbor narodov je o vsakem predlogu za spremembo ustave glasoval posebej in so bili skoraj vsi sprejeti soglasno. Le pri 33. in 36. členu so se po trije poslanci vzdržali glasovanja. Iz poročil v slovenskem tisku ni bilo mogoče razbrati, na kaj se nanašata tisti dve spremembi in zakaj so se tisti trije poslanci vzdržali glasovanja.

Dolge diskusije

O zdaj sprejetih spremembah zvezne ustave so se vodile dolge diskusije v političnih organizacijah, pa tudi v drugih okvirih po vsej Jugoslaviji. Kot znano, je predloge za spremembe izdelal poseben odbor zveznega parlamenta in jih nato obravnaval v začetku leta na dolgem zasedanju na Brionih. V poznejši diskusiji so bili nekateri predlogi nekoliko spremenjeni, večina pa jih je ostala takih, kot so bili prvotno predlagani.

Pretirane govornice

Pred izdelavo predlogov se je veliko govorilo in pisalo o tem, da se bo z napovedanimi ustavnimi spremembami Jugoslavija spremenila v zvezo držav oziroma da bodo dobile republike obsežno politično avtonomijo, tako da bi ostale zvezi samo določene nujne skupne pristojnosti, kot npr. skrb za splošno smer družbenega razvoja (idejne smernice in temelji družbene ureditve), zunanja politika, vojska, denar itd. Toda po sprejetih spremembah se zdi, da so bile te govornice pretirane, kajti republike bodo dobile v bistvu le nekaj več gospodarskih pristojnosti, kar pa bo vendarle povezano tudi z večjo zakonodajno avtonomijo. Pa tudi o tem vlada v javnosti še precejšnja nejasnost, npr. kako naj bi republike vplivale na politiko emisij Narodne banke, kot jim je bilo zagotovljeno. Vse te stvari bi bili morali pravni strokovnjaki javnosti bolj razložiti — kot tudi ves stvarni pomen sprejetih sprememb — saj si velika večina ljudi z uradnim jezikom definicij o ustavnih spremembah ne zna veliko pomagati. Tudi naša zamejska javnost, ki je živo zainteresirana na življenju matične domovine, bistva ustavnih sprememb vse do danes ni mogla doumeti, čeprav se seveda veseli s slovenskimi ljudmi v matični domovini vred, v zaupanju, da bo Slovenija, enako kot ostale jugoslovanske republike, vendarle uživala večjo zakonodajno avtonomijo in da so se okrepili atributi njene državnosti.

(dalje na 3. strani)

NEVARNI GON PO POPOLNOSTI

Vse bolj imamo opraviti s pojavom nezadovoljstva, ki teži ne le po korenitih reformah, ampak po neki splošni celoviti reformi človeške družbe, ali bolje rečeno, po neki idealni družbeni ureditvi. Ta pojav se sicer kaže najbolj pri mladini, posebno še pri študentski mladini, vendar ni omejen samo nanjo. Zajel je že tudi široke plasti ostale mladine in tudi mnogo starejših ljudi. Kakšna naj bi bila ta idealna človeška družba oziroma red, v katerem naj bi živela, sicer nihče točno ne ve, in si tudi ne vzame truda, da bi ta ideal konkretno prikazal. Vsekakor pa bi morala biti to taka družba, v kateri bi bili rešeni takorekoč vsi problemi, od socialnih do narodnih in mednarodnih. Na svetu naj bi zavladal trajen mir kot najvišja vrednota in izginile naj bi vse spremembe med ljudmi, pa tudi vse omejitve. Vladala naj bi nekaka neomejena svoboda, tudi osebna.

Nekateri se zazibljejo v sanjarjenje o taki idealni človeški družbi z mamili, sedeč neumiti in neobriti s podvitimi nogami v kakem kotu, drugi so pripravljani za ta ideal s kolom razbiti komu glavo ali se boriti zanj z molotovkami in razstrelivom. Večina pa se seveda zadovoljuje z gesli in z neko naježeno nevoljo na ves svet, ker ni tak, kot bi oni radi. Konkretno pa mora okušati to nevoljo njihovo okolje, seveda najbolj starši, nad katerimi so mladi seveda redno razočarani, in profesorji.

Težnje po izboljšanju družbenih razmer je popolnoma upravičeno in je vir ter nosivec vsega socialnega napredka na svetu. Nevarna pa je sanja o idealni človeški družbi, če se spremeni v verovanje, da je možno ustvariti tako družbo in celo na kratek rok ter da jo je mogoče ustvariti s kazanjem nevolje, z razgrajanjem, s koli ali v obliki protestiranja z mamili. Sanjariti o idealni človeški družbi na tem svetu pomeni, da taki sanjači ne poznajo človeške narave in psihologije, pa tudi ne bioloških zakonitosti, ki zahteva-

jo, da morajo biti organizmi v vednem gibanju in delovanju, da ostanejo sposobni življenja in močni.

Popolna rešitev vseh problemov bi bila sicer nekaj idealnega, toda ne samo da ni mogoča, glede na človeško naravo in na naravo zla, ki si najde vedno nove oblike, ampak bi bila tudi v primeru, da bi bila mogoča, največja katastrofa za človeštvo. Kajti sreča ljudi je ravno v tem, da s trudom nekaj dosežejo, kajti šele potem tisto tudi resnično cenijo in znajo uživati svoj uspeh. Če pa bi bilo človeštvo rešeno vsega truda in vsega boja, bi se miselno in čustveno polenilo. Ljudje bi ne poznali več zadoščenja, počutili bi se nepotešeni in nesrečni.

Absolutna, zajamčena blaginja za vse brez lastnega, osebnega truda, in večni mir, ki velja današnji mladini za najvišjo vrednoto, bi pomenila konec družbene dialektike in s tem konec razvoja. In kako naj pride do trajnega miru, če ne bodo prej pravično rešeni vsi problemi med narodi, rasami in razredi? Toda govori se samo o miru, ne pa miru na osnovi pravičnosti. Imamo vtis, da mnogi mladi govore o trajnem miru samo zato, ker se boje, da bi morali kdaj na vojno za obrambo svojih idealov ali za ohranitev svobode svojega ali kakega drugega naroda. Pripravljani so prodati pravičnost za mir in varnost.

Gon po idealno urejeni človeški družbi pa skoro vedno pripelje tudi do totalitarnih ideologij in diktatur. Cilj »idealne človeške družbe« je vedno nek popoln red, popoln red pa je možen samo tam, kjer ga zagotavlja popolno nasilje. Kdor ni pripravljen, da se podredi »idealnemu« redu, velja za sovražnika in mora biti onemogočen ali celo uničen — v imenu ideala. V imenu idealov pa so streljali, obešali in zapirali v koncentracijska taborišča tako hitlerjanci kot stalinisti in drugi »borci za novi red«, kot že mnogi »idealisti« pred njimi in kot bodo delali verjetno še

(Nadalj. na 2. strani)

Začelo se je „preverjanje“

Ministrski predsednik Colombo je začel v torek neuradno, v sredo pa uradno s pogovori med strankami sredinske levice, ki naj bi pomenili takoimenovano »verifikacijo« ali preverjanje stališč in programov, kot so ga zahtevale bolj ali manj vse skupine. Zaenkrat vodi pogovore z delegacijami posameznih strank, na koncu pa bo verjetno prišlo do skupnih sestankov delegacij krščanske demokracije, socialistov, socialnih demokratov in republikancev. Gre za to, da bi se določili novi trdni temelji za nadaljnje sodelovanje vseh štirih strank v vladi, ali da se odnosi med njimi razčistijo in pride do jasnega preloma. Možno je oboje, vendar je bolj verjetno nadaljnje sodelovanje, ki je v interesu

vseh, ki sta jim pri srcu gospodarski napredek in svoboda v državi.

Trenja med strankami sredinske levice so povzročili nekoliko vsi partnerji, najbolj pa levo krilo socialistov. Ti zahtevajo »novo ravnovesje«, namreč da naj bi prišli v vlado tudi komunisti, izločene pa naj bi bile tiste struje v sredinski levici, ki so proti temu, tako da bi dejansko nastala iz sredinske levice neka »ljudska fronta«. Precejšnje krivdo pa imajo za krizo sredinske levice tudi tisti konservativci v krščanski demokraciji, ki zavirajo vse korenitejše reforme, zlasti reformo gradnje ljudskih stanovanj, univerzitetno reformo itd.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 11. julija, ob: 8.00 Koledar, 8.30 Kmetijska oddaja, 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu, 9.45 Renesancne skladbe; 10.45 Za dobro voljo, 11.15 H. Ch. Andersen: »Ljubezen med lutkami«, Pravljica, 11.35 Ringaraja za naše malčke, 11.50 Vesele harmonike, 12.00 Nabožna glasba, 12.15 Vera in naš čas, 13.30 Glasba po željah, 14.45 Glasba iz vsega sveta, 15.30 J. Cocteau: »Pisalni stroj«, Igra v treh dejanjih, 17.40 Revija zborovskega petja, 18.00 Podobe in glasba, 18.45 Bednarik »Pratika«, 19.00 Lahka glasba, 19.15 Sedem dni v svetu, 19.30 Filmska glasba, 20.00 Šport, 20.30 Ljudske pesmi v komorni predelavi, 20.45 Ljubljenska lirika, pripr. M. Košuta, 21.00 Semeni plošče, 22.00 Nedelja v športu, 22.10 Sodobna glasba, Logar: Partita concertante za pihalni kvintet in godalni ork., 22.25 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 12. julija, ob: 7.00 Koledar, 7.30 Jutranja glasba, 11.35 Šopek slovenskih pesmi, 12.10 »Pomenek s poslušavkami«, 13.30 Glasba po željah, 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Vaše čtivo - Kam po maturi, 18.15 Umetnost, književnost in prireditve, 18.30 Simfonična dela deželnih skladateljev, 18.55 The Jimbo Trio, 19.10 »Ovetnik za vsakogar«, 19.15 Revija solistov, 19.45 Zbor »Jacopo Tomadini«, 20.00 Športna tribuna, 20.35 Glasbene razglednice, 21.00 Pripovedniki naše dežele: Boris Pahor: »Samba ni kriva«, 21.20 Neopozabne melodije, 21.45 Slovenski solisti, Tenorist Mitja Gregorač, pri klavirju Lipovšek, Samospevi M. Vilharja, E. Adamiča, M. Stibilja, M. Kogoja in P. Šivica.

♦ TOREK, 13. julija, ob: 7.00 Koledar; 7.13 Jutranja glasba, 11.35 Šopek slovenskih pesmi, 11.50 Trobentač Rotondo in njegov ansambel, 12.10 Bednarik »Pratika«, 13.30 Glasba po željah, 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas, Novice iz sveta lahke glasbe, 18.15 Umetnost, 18.30 Komorni koncert, 18.50 »The Finnjenkas«, 19.00 Otroci pojó, 19.10 C. Piermani: Kako posluje italijanski parlament »Kratek oris razvoja parlamentarizma v Italiji«, 19.20 Glasbeni best-sellerji, 19.40 Zbor »Danica« iz Št. Vida v Podjunj, vodi Kežar, 20.00 Šport, 20.35 Mascagni: »Cavalleria rusticana«, - Pertot: »Pogled za kulise«, 22.05 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 14. julija, ob: 7.00 Koledar, 7.30 Jutranja glasba, 11.35 Šopek slovenskih pesmi, 12.10 Evropske prestolnice: »Pariz«, 13.30 Glasba po željah, 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst - Slovarček sodobne znanosti - Na počitnice, 18.15 Umetnost, 18.30 Koncertisti naše dežele, Duo Vendramelli-Repini, 19.10 Higiena in zdravje, 19.20 19.40 Tržaške ljudske pesmi, 20.00 Šport, 20.35 Simf. koncert, Vodi Švara, Sodeluje pianistka Merlak-Corrado, Vrabec: Suita za godala; Beethoven: Koncert št. 3 v c molu, op. 37, za klavir in orš.; Haydn: Simfonija št. 92 v g duru, »Oxford«, Igra orkester Glasbene Matice v Trstu, V odmoru (21.25) Za vašo knjižno polico, 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 15. julija, ob: 7.00 Koledar, 7.30 Jutranja glasba, 11.35 Šopek slovenskih pesmi, 11.50 Harmonikar Larcange z orkestrom »Paris-Musette«, 12.10 G. Bartolozzi: Otrok v prvih letih svojega razvoja: »Nedonešenički in dvojčki«, 13.30 Glasba po željah, 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Kako in zakaj - Ne vse, toda o vsem, 18.15 Umetnost, 18.30 Romantične simfonije, 19.10 V. Beličič: Kraške črtice: »V sencih leskovega grma«, 19.20 Izbrali smo za vas, 19.40 Zbor praških otrok, 20.00 Šport, 20.35 G. Prosperi: »Revolucifikacija«, Enojejanika, 21.30

♦ PETEK, 16. julija, ob: 7.00 Koledar, 7.30 Jutranja glasba, 11.35 Šopek slovenskih pesmi, 11.50 Saksofonist Getz, 12.10 Izlet za konec tedna, 13.30 Glasba po željah, 17.20 Za mlade poslušavce: Govorimo o glasbi, 18.15 Umetnost, 18.30 Sodobni ital. skladatelji, 18.45 Zimmermannov orkester, 19.10 Zgodovina prometnih sredstev: »Prva vozila na kolesih«, 19.20 Novosti v naši diskoteki, 19.40 Oktet »Planika« iz Gorice, vodi Valentinčič, 20.00 Šport, 20.35 Gospodarstvo in delo, 20.50 Koncert operne glasbe, 21.50 Folklorni plesi, 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 17. julija, ob: 7.00 Koledar, 7.30 Jutranja glasba, 11.35 Šopek slovenskih pesmi, 11.50 Veseli motivi, 12.10 Poklici »Pr'uoglarjih«, pripr. Reharjeva, 13.30 Glasba po željah, 14.45 Glasba iz vsega sveta, 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste, 16.10 Operetne melodije, 16.30 Plesna čajanka, 17.20 Za mlade poslušavce: Popevke dneva - Beseda o poeziji - Moj prosti čas, 18.15 Umetnost, 18.30 Sopr. Ondina Ota - Klasinc, pri klavirju Vodopivec, Arije G. M. Bonancinija, A. Scarlattija, D. Sarrija, G. De Luca in N. Jomellija, 18.50 Na hawayjanski kitari igrata John in Jerry, 19.10 Svet v očeh slovenskih poptnikov, J. Plečnik: »Nekaj bolonjskih kulturnih spomenikov«, 19.25 Nekaj jazza, 20.00 Šport, 20.50 J. Orinc: »Kje je meja?«, Veseloigra v enem dejanju.

Slovenija in Skupni evropski trg

Tisk v Sloveniji je zadnji čas spet opozoril na pomen trgovine med Jugoslavijo in zlasti Slovenijo ter Skupnim evropskim trgom.

Kljub težjemu plasmaju blaga tretjih držav na tržišče EGS se blagovna izmenjava z državami EGS v skupni blagovni menjavi SFRJ stalno večja. Veča pa se tudi negativni saldo, ki se je zlasti močno zvišal v zadnjih letih in je znašal konec leta 1969 364 milijonov dolarjev, leta 1970 pa se je povzpел že na 592 milijona dolarjev.

V letu 1960 je krila Jugoslavija s svojim izvozom EGS še 54 odstotkov vrednosti uvoza iz tega območja, v letu 1970 pa komaj še 43 odst. Visok delež izvoza SFRJ v države EGS dokazuje, da je Jugoslavija močnejše odvisna od tega tržišča kot številne druge države. Zato je bila tudi razumljiva zaskrbljenost ukrepov EGS. Tako ima delež EGS v izvozu Jugoslavije 32 odstotkov, v izvozu Slovenije pa kar 40 odst., medtem ko je odnos EGS do Jugoslavije bistveno drugačen.

V skupnem izvozu EGS kot tretje države odpade na Jugoslavijo komaj 1,5 odstotka, v skupnem uvozu EGS pa je Jugoslavija udeležena le z 0,8 odst.

Gospodarstvo SR Slovenije je v ekonomskih odnosih s tujino relativno močnejše povezano z EGS kot celotno jugoslovansko gospodarstvo. Visoka koncentracija slovenskega izvoza na tržišče EGS je posledica zemljepisne lege, dolgoletnih gospodarskih zvez, znatne stopnje komplementarnosti gospodarstva, relativno številnih oblik industrijskega in tehničnega sodelovanja velikega obsega fi-

nančnih transakcij in raznih oblik neblagovne menjave.

S pristopom Velike Britanije, nato pa še Norveške, Danske in Irske k Skupnemu trgu bo ta zavzel seveda še vse večji delež v jugoslovanski zunanji trgovini, za Slovenijo pa bo odločilno prevladal.

— o —

UMRL JE DR. LEONID PITAMIC

Prejšnji petek (2. julija) so pokopali v Ljubljani odličnega slovenskega pravnikarja, univ. prof. v pokoju in nekdanjega rektorja dr. Leonida Pitamica. Vrsto let je predaval na slovenski univerzi državno in mednarodno pravo. Bil je mednarodno upoštevan strokovnjak za ti pravni področji. Svoje študije o tem je strnil zlasti v knjigi »Država«. Slovenska akademija znanosti in umetnosti ga je izbrala za svojega uda.

Kljub svojemu znanju in ugledu ni nikdar silit v ospredje. Po značaju je bil do skrajnosti korekten, miren in stvaren. Njegovi študentje so ga izredno spoštovali in ostal jim bo vedno v spominu kot mož pošteni, vzoren, objektivni znanstvenik in vzgleden univerzitetni predavatelj.

V slovenski državoslovni znanosti in v zgodovini slovenske univerze bo ostalo ime dr. Pitamica vedno zapisano z zlatimi črkami.

— o —

Karl Rahner, jezuit, univerzitetni profesor in ena najpomembnejših osebnosti sodobne katoliške teologije, bo s koncem tega semestra zaradi bolehnosti nehal predavati na teološki fakulteti v Münstru.

Tito proti nacionalizmu

Jugoslavanski predsednik Tito je imel v zadnjem času že več govorov, v katerih je nastopil proti pojavom nacionalizma, zlasti v nekaterih republikah, katerih pa ni imenoval. Po njegovem taki pojavi ogrožajo enotnost jugoslovanskih narodov in obstoj države.

V začetku tega tedna je imel dvodnevne posvete za zaprtimi vrati z vodstvom hrvaških komunistov, pri čemer so baje razpravljali prav o takih pojavih, zlasti na Hrvaškem. Nato je odpotoval v Slovenijo, kjer je imel v sredo pred delavci železarne Ravne govor, v katerem je spet udaril po nacionalizmu v nekaterih republikah. Naglasil je tudi potrebo po reformi Zveze komunistov Jugoslavije, ki mora ostati enotna, v znamenju demokracije centralizma, kot najtrdnjše vezi, ki povezuje narode Jugoslavije, je rekel. Obsodil je pojav, da je v Zvezi komunistov preveč uradnikov in intelektualcev, pa premalo delavcev, ki celo še vedno bolj izstopajo iz nje, ali pa jih vse preradi izključujejo.

Tudi šef jugoslovanskega generalnega štaba, general Viktor Bubanj, je imel pretekli dnevi oster govor proti pojavom, ki krhajo enotnost države, in je zagrozil vsem notranjim sovražnikom, povezanim z zunanjimi sovražniki.

— o —

HRVATI UPOŠTEVAJ SVOJO ZGODOVINO

Na Hrvaškem sta tako tisk kot javnost počastila stoletnico rojstva nekdanjega voditelja Hrvatske seljačke (kmečke) stranke Stjepana Radiča, ki je umrl kot žrtev aten-

tata fanatičnega Črnogorca, nahujskanega od monarhije, v beograjskem parlamentu. V zagrebški stolnici je bila 12. junija slovesna maša za Radiča. Spominski govor v spomin »hrvaškega narodnega voditelja«, kot ga je označil tisk, je imel škof Mijo Škvorc.

Sploh so Hrvatje zadnji čas začeli z novo vnmemo gojiti svoje daljne in bližnje zgodovine ter jezika. Hrvaški tisk je poln člankov o hrvaški zgodovini in jeziku.

NEVARNI GON PO POPOLNOSTI

(Nadalj. s 1. str.)

mnogi taki »idealisti« za njimi. Gon po popolnem redu brez problemov in po popolnem človeku, ki bi bil v moralnem in telesnem pogledu nadčlovek, s pravico, da sodi druge, je ustvaril SS-ovce, Stalinove državne pravnike in policijske šefe ter nekaj stoletij prej inkvizitorje. Samo ti so bili »popolni«, vsi drugi so bili sumljivi in potencialni kandidati za procese in morišča.

Mladina, ki danes sanjari o »idealni družbi«, o »novem redu«, ne vidi zaman vsepovsod same »sovražnike« in »reakcionarje«, ni zaman nestrpna, saj zgodovinski in psihološki zakoni, ki so ustvarili preganjavce in totalitarce, fanatične lovce na »sovražnike« in »čarovnice« v preteklosti, veljajo tudi zanjo. Vse ima svojo logiko.

ff

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20. 4. 1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphis, Trst

Preprečiti nadaljnje onesnaženje brkinske Reke!

Ko so se pred kratkim sestali v našem mestu politični predstavniki in strokovnjaki s Tržaškega in tisti iz Slovenije, posebno iz Primorske, da bi skupno preučili vprašanje o ukrepih za preprečevanje onesnaženja Reke, smo v ljubljanskem »Delu« zasledili vznemirljiv apel članov nekega jamarskega kluba o pripravljajanju odlagališča za smeti in odpadke, nekakega betonskega lijaka v Polhovi jami nad Neverkami. Če bodo v to jamo začeli odlagati odpadke, je nadaljnje onesnaženje Reke zajamčeno. Ker je ravno omenjena komisija razpravljala o ukrepih za zaščito pred starimi, že znanimi onesnaženji brkinske Reke, bi bilo dobro, da bi bili seznanjeni s tem najnovejšim primerom (Delo, 30. junija stran 7).

Brkinska Reka napaja namreč tržaški vodovod. Samo Polhovo jamo je izdolbla Sajevec, ki danes ponika v Markov spodmol pri Sajevecih. Dalje teče skozi Vodno jamo v Lozi pri Slavini, nato pod omenjeno Polhovo jamo, ki predstavlja danes že suho, starejše »nadstropje«. Sajevec se še enkrat pojavi v jami Gabranci pri Neverkah, potem pa se že pod Škocjanskimi jamami izlije v podzemsko Reko. Tekoči in poltekoči razkroji se bodo torej iz Polhove jame cedili naravnost v podzemsko porečje Reke. Tako prav do tržaškega vodovoda ne bo več možnosti, da bi se na površju vsaj delno oksidirali, oziroma da bi jih razkrojile bakterije. Potrebno je, da se čimprej poiščejo primerni ukrepi proti nedovoljeni in skrivni gradnji in da se s tem seznanijo vsi tisti, ki so odgovorni za to, da se brkinska Reka zavaruje pred onesnaženji.

PRESLABO SO ZAPRLI VRATA KABINE

V soboto so v Moskvi upepelili trupla ponesrečenih kozmonavtov in žare s pepelom vzdali v kremeljski zid. Kot poročajo iz so-

vjetskih virov, so baje kozmonavti sami zakrivali svojo nesrečo, ker so preslabo zaprli vrata kabine, tako da je zrak ušel iz nje. Umrli so od možganske kapi. Sovjetski tehniki zavračajo domnevo, da je popustila kabina, ker da je bila morda preslabo izdelana.

Ta nesreča pa baje ne bo zavrla sovjetskih, pa tudi ne ameriških načrtov o raziskavah vesolja.

— o —

HUDA IZGUBA ZA LUŽIŠKOSRBSKI NAROD

V Budyšinu, v središču lužiškosrbskega naroda, je nenadno umrl dr. Jurij Mlynk, u-

gledni lužiškosrbski jezikoslovec, literarni zgodovinar, pesnik, kritik in prevajalec iz slovanskih jezikov, zlasti iz slovenščine. Star je bil šele 44 let. Umril je komaj nekaj mesecev za svojo mlado ženo Marjo, nadarjeno pisateljico, od katere si je lužiško-srbska literatura veliko obetala.

Dr. Mlynk je nameraval priti v začetku tega meseca na seminar slovenskega jezika v Ljubljani, da bi se izpopolnil v slovenščini. Pripravljal je knjigo slovenskih novel v lužiškosrbskem prevodu.

Smrt Mlynka in njegove žene pomeni zelo hud udarec za lužiškosrbski narod, najmanjši med slovansko govorečimi narodi.

Utihnila je Armstrongova trobenta

V torek zjutraj je umrl na svojem domu v New Yorku slavni črnski trobentač in pevec Louis Armstrong. Bolehen je bil že od leta 1967, ko je dobil hudo pljučnico. Od tedaj je stalno trpel zaradi motenj na ledvicah, jetrih in srcu. Večkrat je bil v bolnišnici in tudi letos je prebil od marca do maja deset tednov v bolnišnici. Že tedaj se je zdelo, da je na koncu. Opomogel si je sicer, a ne popolnoma. Umril je v spanju. Zjutraj ga je našla žena Lucille mrtvega v postelji.

Zadnjič je javno nastopil ob koncu februarja v dvorani Waldorf Astoria v New Yorku, a je bil komaj še senca nekdanjega Armstronga. Tehtal je le še 60 kg, medtem ko jih je imel nekdanj skoraj 100. Ko je odhajal z odra, se je tresel od slabosti. Toda še 23. junija je zaigral na sprejemu za svoje prijatelje svoje najlepše skladbe, med drugim tudi »Sleepy Time Down South«. Sviral je počasi in potihem, ker ni imel več mnogo sape.

Imel ga je rad cel svet. Na angleškem kraljevskem dvoru je bil vedno med najbolj zaželenimi gosti, a razveselili so se ga povsod, kamor koli je prišel s svojo trobento in s svojo zalogo lastnih in tujih skladb jazza. Za malo kom občuti svet toliko resnične žalosti kot za tem črncem s čudež-

no trobento in hrupavim, tako ljubim glasom, ki ga bomo odslej lahko slišali le še s plošč.

TUDI MI SE VESELIMO

(Nadaljevanje s 1. strani)

Izrazi negodovanja

V določenih krogih v jugoslovanski javnosti, npr. med študenti in profesorji beograjske univerze je prišlo v zadnjih mesecih do izrazov negodovanja glede na nameravane ustavne spremembe, češ da bodo spravile v nevarnost enotnost države, da bodo dale zagon nacionalizmu posameznih narodov v Jugoslaviji, da bodo ogrozile enotnost delavskega razreda in podobno. Temu negodovanju se je pridružil tudi del tiska, čeprav v bolj prikriti obliki. Razveseljivo je, da ti pritiski niso zmagali in da je politično vodstvo v Jugoslaviji ustavne spremembe vendarle odločno pripeljalo do konca ter jih proglašilo za veljavne. Upati je, da bodo tudi čimprej uresničene. Spremenjene bodo v smislu zvezne ustave tudi ustave vseh republik.

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

XLII.

Prišlo mi je na misel, kako je v tem navadnem čakalju na vlad v dallnem norveškem mestecu in v polnočni uri vendarle nekaj fantastičnega. Usoda je za hip združila naše poti v tej majhni čakalnici, potem pa se ne bomo nikoli več videli, kakor se nismo doslej, čeprav smo si najbrž v tistem več kot polurnem čakalju dobro vtisnili v spomin drug drugega. Bogue, kakšna bo nadaljnja usoda tega fantiča in tistega lepega, krepkega norveškega dekleta, ki je v rahli dremavici sedelo na drugi klopi, in starejšega kmeta z novo žago, dveh tujih turistov, moža in žene, najbrž Angležev ali Američanov, in vseh drugih?

Končno se je tiho, kot prikazen, prikazala iz sive noči velika električna lokomotiva z dolgo vrsto vagonov, se za hip ustavila in takoj nato spet tiho odpeljala. Morali smo pohiteti pri vstopanju.

V vagonih je vse spalo. Potniki so imeli naslonjala spuščena navzdol, da so si spremenili sedeže v ležalnike. Našel sem prazen sedež, se udobno namestil in zaspal.

Ko sem se spet vzdramil, je bilo zunaj že spet popolnoma svetlo, toda v vagonu je še vse spalo ali dremalo. Vozili smo se skozi mnogo bolj gorato deželo, kot sem jih bil videl do-

takrat na Norveškem. Vsenaokrog je bilo videti divjino, po večini le s travo ali z brezovim grmom zaraslo pokrajino, ki se je položno vzpenjala proti višinam na obzorju. Te niso imele takih strmih, skalnatih vrhov, kot jih imajo gore pri nas, ampak so se mehko, valovito odražale od temnomodrega neba. V gubah ali na pobočjih so ležale velike krpe snega in zasneženi vrhovi so se bleščali v jutranjem soncu. Proga je bila na mnogih mestih zavarovana z visokimi lesenimi ograjami proti zimskim snežnim zemetom. Nikjer ni bilo videti nobenega gozda, pa tudi nobene prave hiše, le tu pa tam kako leseno kočjo ali šotor, morda na vsakih deset kilometrov. Na nekem kraju sem zagledal človeka na konju, ki je jezdil proti goram. Drugi konj je nosil opremo. In na nekem kraju sem opazil v jutranji megli dva moška pri ribolovu. Od časa do časa smo privozili mimo kakega jezera, ob katerem ni bilo videti niti sledu kake naselitve.

Ko sem gledal to lepo, nenavadno, samotno pokrajino, prekrivno tu pa tam z velikimi lisami rožnega cvetja, me je zamikalo, da bi izstopil in se tudi sam napotil po kateri izmed komaj vidnih stez, ki so včasih prečkale železnio in se samotno izgubljale proti goram na obzorju. Toda čas, ki sem ga imel na razpo-

lago, mi tega ni dopuščal, pa tudi opremljen nisem bil za take izlete. Tu je prava divjina. Človek, ki se tu odpravi v gore, mora računati, da cele dni ali celo tedne ne bo imel priložnosti, da pride do naselbine, kjer bi lahko obnovil svoje zaloge, in mora biti zato dobro opremljen. Sam si mora preskrbeti hrano in prenočišče ter biti pripravljen na nenadne vremenske spremembe. Spalna vreča in šotor sta nujno potrebna, pa tudi kompas in dobra specialka, ker se je zelo lahko izgubiti v labirintu gora, ki so brez ostrih obrisov in zato popolnoma podobna druga drugi. To je bila res pokrajina, v kateri se je človek lahko izmaknil za cele tedne svetu z njegovim vznemirljivim in nadležnim hrumom in šundrom, z njegovo nervozo in strahom. »Blagor mu, kdor si lahko to privoščiči,« sem pomislil.

Na eni izmed redkih postaj, ki so bile postavljene kot osamljene postojanke v to divjino, sta res izstopila dva fanta, ki sta dotlej tudi spala na svojih ležalnikih in ju nisem bil opazil, dokler se nista tiho dvignila in se šla umit. Nato pa sta previdno in brez vsakega šuma jemala svojo opremo v vrečah z držaji s predalov pod stropom vagona in jo znosila k vratom. Skrbno sta pazila, da se nista v nikogar zadela. Verjetno nihče razen mene sploh ni opazil, da sta izstopila. Kmalu potem sta bila najbrž že na kateri tistih samotnih stez preko cvetočih gmajn med snežnimi lisami in mimo močvirij proti kakšnem jezeru ali gori na obzorju. (Dalje)

Tržaškega

OPROSTILNA RAZSODBA

V ponedeljek pozno zvečer se je na tržaškem sodišču zaključila kazenska razprava proti prof. Lojzetu Tulu, predsedniku Odbora za pomoč razlaščenecem v Dolini, ki je bil obtožen, da si je nezakonito prilastil štiri milijone 58 tisoč lir ter jih neupravičeno izplačal uradniku Ljubomiru Štoki, s čimer naj bi oškodoval združenje, kateremu predseduje. Ob koncu razprave, ki je trajala teden dni, je sodišče obtoženega Tula oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov. Obtoženca sta branila odvetnika Logar in Berdon, civilni stranki pa sta zastopala odvetnika Kostoris in Agnetto.

S tem pravdorekom je sodišče naredilo konec znani »dolinski aferi«, o kateri smo svoj čas obširno pisali tudi v našem listu. Če ne bo prizivov na sodišče višje stopnje, je zadeva s to razsodbo dokončno zaključena.

O poteku razprave so obširno in včasih tudi prizadeto poročali tržaški dnevnikarji ter zlasti rade volje poudarjali izjave prič in odvetnikov, ki so imele določen politični ali strankarski prizvok. Zanimivo pa je, da je prav med razpravo bil objavljen v skrajno desničarskem, revolverskem tedniku »Lo Specchio« članek, ki mu je obravnavala proti prof. Tulu med drugim služila kot pretveza za grob napad na nekatere tržaške sodnike, med njimi zlasti na dr. Mayerja, bivšega namestnika glavnega državnega pravdnika, ki mu fašisti in ostali desničarji nikakor ne morejo odpustiti njegovih poštenih in pogumnih izvajanj ob odprtju letošnjega sodnega leta. S tem grobim člankom je poskus politiziranja Tulovega procesa očitno dosegel višek. Se najbolj zanimivo pa je, da so se tožitelji nehote znašli kar naenkrat na skupni liniji z glasniki skrajne desnice.

Na srečo tržaško sodišče ni nasedlo tem očitnim provokacijam in ves čas vodilo razpravo na dostojni in korektni ravni.

— o —

PROTIFAŠISTIČNI ODBOR V DEVINSKO-NABREŽINSKI OBČINI

Na pobudo nabrežinske sekcije Vsedržavnega združenja partizanov Italije (ANPI) so se v petek 2. julija, sestali v Nabrežini krajevni predstavniki ANPI, Komunistične parti-

je, Slovenske skupnosti in Slovenske leveice ter razpravljali o predlogu, da se ustanovi stalni protifašistični odbor v devinsko-nabrežinski občini.

Zastopniki navedenih skupin so soglasno sprejeli predlog in napovedali svoj pristop k odboru, ki bo formalno ustanovljen, ko bodo k njemu pristopile še ostale protifašistične stranke, katerih predstavniki se iz tehničnih razlogov sestanka niso mogli udeležiti.

— o —

ODLOČNI NASTOPI V KORIST TRŽAŠKEGA POMORSTVA

Medministrski odbor za gospodarsko programiranje je danes razpravljal o preureditvi pomorskih prog, ki so izrazito državnega interesa in ki jih zato finančno vzdržuje in podpira država. Ker je osnutek napovedane preureditve baje predvideval znatno skrčenje tistih prog, ki pobleže zanimajo Trst in vso dežlo Furlanijo - Julijsko krajino, so mestni in deželni predstavniki takoj odločno nastopili na pristojnih ministrstvih v Rimu ter zahtevali, naj medministrski odbor za gospodarsko programiranje upošteva koristi Trsta in dežele. Hkrati naj se strogo spoštuje tisti člen posebnega deželnega statuta, ki predvideva, da se tako važno vprašanje, kot je preureditev pomorskih prog in celotne dejavnosti, ki je s pomorstvom tesno povezana, prouči in reši v sodelovanju z deželnimi organi.

V obrambo ogroženih koristi so nastopili tudi sindikati, katerih predstavniki so te dni imeli neposredne stike s pristojnimi ministri. Tudi sindikati odločno zahtevajo, naj preureditev upošteva poseben položaj Trsta, ki ima veliko možnosti za nadaljnji razvoj tudi na tem gospodarskem področju.

Drago Štoka - novi politični tajnik Slovenske skupnosti

V torek, 6. t. m., se je v Trstu sestal Svet Slovenske skupnosti, da izvoli novega predsednika, političnega tajnika in člane Izvršnega odbora.

Za predsednika Sveta Slovenske skupnosti je bil soglasno izvoljen dr. Zorko Harej, ki je to funkcijo opravljal že v zadnji man-

Prejeli smo:

IZJAVA SLOVENSKE LEVICE O CESTNEM MOSTU NAD BARKOVLJAMI

Na svoji izredni seji je Izvršni odbor Slovenske leveice proučil položaj, ki je nastal po objavi načrta, ki ga je odobril občinski svet in ki predvideva gradnjo hitre ceste, katera naj bi povezovala središče mesta s cesto števil. 202. Omenjeno cesto naj bi nosili števri, ki naj bi se vzpenjali preko barkovljanskih hiš in čez kontovelsko-proseške pašne

Predstavniki Slovenske leveice so se, ker je izpostavljeni načrt razburil prebivalce Barkovelj, pridružili protestnemu sestanku in tudi podprli akcijo za nabiranje podpisov vseh, ki nasprotujejo neprimernemu načrtu. Ta bi namreč skazil enega izmed najlepših predelov Trsta in njegove okolice in tako uničil slikovitost kraja. Odveč je poudariti, kako hudo bi trpel izgled barkovljansko-miramarskega brega in kakšna bi bila škoda na turističnem področju, ko bi načrt uresničili. Ob enem pa bi z gradnjo take ceste porušili nešteto starih in novih hiš in odpravili barkovljansko pokopališče. Nazadnje pa bi s priložkom take ceste na središče mesta samo še povečali promet, ki že zdaj terja radikalnih rešitev.

Slovenska levica v imenu svojih somišljenikov, prijateljev in Barkovljanov, kakor tudi meščanov zavrača kakršen koli načrt za cesto, ki bi pokvaril Barkovlje in kontovelski breg, in pričakuje, da bo odpor prebivalstva dosegel zavrnitev omenjenega načrta pa tudi drugih podobnih načrtov, ki bi ogrožali lepoto naše bližnje okolice in oškodovali prebivalstvo.

Izvršni odbor SL

— o —

SV. MAŠA V STAROSLOVENSKEM JEZIKU NA VEJNI

V nedeljo, 11. t. m., bo ob 17.30 v romarskem svetišču na Vejni sv. maša v staroslovenskem jeziku. Pri obredu bo pel zbor duhovnikov glagoljašev. Govor pa bo posvečen dr. Antonu Mahniču, velikemu zagovorniku glagolske liturgije, s čimer bodo hkrati počastili njegov spomin ob 50-letnici smrti.

— o —

IZVRŠNI ODBOR SLOVENSKE SKUPNOSTI O HITRI CESTI V BARKOVLJAH

Izvršni odbor Slovenske skupnosti je na seji z dne 7. t. m. med drugim obravnaval vprašanje gradnje hitre ceste, ki naj bi povezovala mestno središče z zaledjem in bi bila speljana mimo Barkovelj.

Glede na kompleksnost vprašanja je izvršni odbor sklenil to predvideno gradnjo proučiti v sodelovanju s strokovnjaki, hkrati pa bo imel v kratkem posvet s člani in somišljeniki Slovenske skupnosti iz Barkovelj.

★

Na Koroškem je opaziti pravo histerično gonjo nazadnjakov in zlasti potuhnjenih bivših nacistov proti zavednim Slovincem, z mazanjem partizanskih spomenikov, s hujskanjem proti vsakemu poskusu dvojezičnosti v nekaterih krajih ter proti slovenskemu prosvetnemu delovanju. Mislimo, da bi morala kaj ukreniti tudi matična država, kajti avstrijske oblasti se kažejo le preveč pasivne do teh pojavov.

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 800.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

Tekoči računi — hranilne vloge — krožni čeki
varnostne skrinjice — neprekinjena blagajna

Dopisniki po vsej Italiji

MENJALNICA TUJE VALUTE

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: **BANKRED**

PLANINSKO DRUŠTVO

Slovensko planinsko društvo v Gorici je razvilo letos že prav živahno delovanje. Priredilo je že več društvenih izletov in družabnih srečanj. V načrtu pa jih ima še za vse poletje.

V nedeljo, 11. julija, bo jubilejni izlet v Čepovan. Mišljen je kot družinski izlet. Obnem je na sporedu tudi vzpon na Kucelj in Caven. Ob 17. uri se bo začel na prostoru pri domači gostilni športni in zabavni program za odrasle izletnike in za otroke s šaljivimi točkami in tekmami. Nastopili bodo tudi mladi igralci društva »Župančič« iz Standreža s šaljivo igrico.

Poskrbljeno je za dobro jedačo in pijačo.

Izletniki se bodo odpeljali z avtobusom, s Travnika ob 13.30, nekoliko kasneje tudi iz Podgore in Standreža.

Ce bo slabo vreme, se bo ves zabavni spored razvijal v domači kino dvorani.

Naslednjo nedeljo, 18. julija, je na sporedu vzpon na Rodico (1965 m). Zadnjo nedeljo julija pa na Viš (2266 m).

Tudi za avgust in september se pripravljata bogat spored izletov in prireditev.

Peč

JUBILEJ

Po naših krajih je malo več starih in krepkih ljudi, mož ali žena. Vendar so še kake izjeme. Med temi je tudi Marija Ožbotova, ki je čakala prejšnjo soboto svoj devetdeseti rojstni dan. Jubilančka se je rodila 3. julija 1881 v Kmečki družini v Dolu. Leta 1908 se je poročila z zidarjem Jožefom Ožbotom s Peči. V zakonu sta imela devet otrok, ki jih je morala po večini mati sama rediti in vzgojiti; ker je moral mož odhajati po cele mesece na delo v tujino na Ogrsko in v Švico. Doma je delal tudi kot samostojen mojster. Trdo so živeli, dvakrat popravili porušeno domačijo, a vendar je mati Marija vso družino vzgojila v poštene može in žene. Ob razpokanih dlaneh je čakala devetdeset let.

Vsi domači in tudi mi ji voščimo, da bi jih zdrava čakala tudi sto.

Stiki med obema Goricama

Gorica je počez prerezana z državno mejo v staro in novo, toda stiki med obema Goricama so vedno bolj tesni in meja je že skoraj samo simbolična. Kulturne, športne, gospodarske in tudi politične izmenjave so na dnevnem redu.

Občinski upravi obeh Goric že nekaj časa sodelujeta v duhu obmejnega sosedskega sporazumevanja.

Ne gre več samo za tehnična vprašanja obeh mestnih uprav, marveč za bistvo pravega sosedstva, ki je dano že po naravi in utemeljeno po etnični sestavi prebivalstva obeh Goric, ki je geografsko in antropično pravzaprav ena.

O poglobitvi obmejnih stikov pa bosta obe občinski upravi ponovno in še bolj široko razpravljali. V ta namen je povabil novogoriški župan Rudi Šimac goriškega župana Mihaela Martino in vse mestne odbornike na prijateljski obisk. Ta je določen na dan 28. julija. Celotni goriški odbor se bo prvič uradno srečal z upravitelji onstran meje. Obisk bo na prijateljski in uradni ravni in bo

Na eni zadnjih sej se je lotil goriški občinski odbor tudi razprave o šolskih poslopljih, za katere je dolžna, po veljavnih odredbah, skrbeti mestna uprava.

Med taka poslopja spadajo tudi mnoge slovenske šolske stavbe. O potrebi njihovega popravila se je že dostikrat pisalo; tudi ta ali oni »javni mož« se je dostikrat bahato trkal na prsi, češ bomo že mi poskrbeli, da bo v redu tudi vse, kar se tiče naših šol. Marsikje pa še danes čakajo šolske stavbe na žlizo zidarske malte.

Nekaj se je pa zdaj le zganilo tudi v tem pogledu. Odbornik za javna dela v goriški občini, krščanski demokrat Agati je predlagal, naj bi že v tem poletju popravili nekatere šolske stavbe, ki ne morejo več čakati na popravila. Na vrsti so tudi nekatere slovenske šole, in sicer šolsko poslopje v Standrežu, za katero bodo potrošili milijon 800 tisoč lir, poslopje osnovne šole v Pevmi, za katero je predviden izdatek 1,600.000 lir. Za popravo stavbe otroškega vrtca v Standrežu je določenih milijon 340 tisoč lir; za popravila na šolskem posloplju v ulici Croce je določenih milijon in pol lir.

Priznati je treba, da ima goriška občina precej dobre volje, da vsaj nekaj ukrene tudi za slovenske šole, ki spadajo v njen delokrog. Seveda vse predlagane vsote so še prenizke, da bi se mogle vse poprave izvršiti popolnoma v redu.

Mnoge stavbe, v katerih se stiskajo slovenske šole na Goriškem, pa sploh še niso omenjene in torej ne pridejo v poštev za kakšno popravilo, ki so pri marsikateri skrajno potrebna.

Pomislimo samo, kje se nahaja trgovska šola; ali kako je s kurjavo in higieničnimi prostori v marsikaterih drugih šolskih poslopljih.

Dobili bomo odgovor, da za te šole občina

brez dvoma še bolj poglobil duh pravega sosedstva in sodelovanja med ljudmi, ki bi jih pravzaprav niti zarjavela mejna žica ne smela več ločiti in da bo res po Prešernovi Zdravljici povsod le pravi sosed res mejak.

VPISOVANJE V STROKOVNI ZAVOD

Ravnateljstvo Državnega strokovnega zavoda za trgovino s slovenskim učnim jezikom v Gorici, obvešča dijake, da se bo prvi rok vpisovanja v I., II. in III. razred zaključil 24. julija, drugi rok vpisovanja pa se bo zaključil 22. septembra.

Vpisovanje bo na sedežu šole od 9. do 12. ure, v ulici Seminario, 7 - II. nadstropje.

ŠOLSKO OBVESTILO

Ponovno opozarjamo naše starše, da traja vpisovanje v slovensko nižjo gimnazijo, v gimnazijo-licej, na učiteljske in v slovensko trgovsko šolo le do 24. julija. Rok je torej kratek in naj nihče prizadetih tudi zaradi počitnic ne pozabi na vpis v teh dneh.

Le dijaki, ki imajo pripravne izpite, se lahko vpisujejo do 22. septembra 1971.

Iz Goriške

ŠOLSKE STAVBE

ni dolžna skrbeti, da so v drugih rokah, ali kaj podobnega.

Torej bi morale pa druge za to poklicane ustanove, ali dežela, ali država poskrbeti, da bodo tudi naše šole imele dostojne in sodobne prostore. V tej zvezi omenjamo, da so pokrajinski svetovavci pred kratkim izvolili pet županov v komisijo za šolske gradnje. Med njimi sta tudi števerjanski župan Klanjšček in sovodenjski Jože Češcut. Tako bodo lahko prišli do odločujoče besede tudi naši izvoljeni predstavniki.

SPREJEM SLOVENSkih IN FURLANSkih DUHOVNIKOV IZ BENEŠKE SLOVENIJE V LJUBLJANI

Kot je poročal ljubljanski dnevnik »Delo«, je bila 30. junija skupina slovenskih in furlanskih duhovnikov iz Slovenske Benečije in iz drugih krajev videmske pokrajine sprejeta pri predsedniku prosvetno-kulturnega zbora slovenskega parlamenta Milošu Poljanšku. Sprejel jih je na njihovo željo. Pogovarjali so se — kot je poročal omenjeni slovenski list — o vlogi prosvetno-kulturnega zbora ter o delu kulturnih in prosvetnih organizacij.

DAVKOPLAČEVALCI!

Na goriškem županstvu so bili do danes na razpolago za vpogled sezname za razne datjave.

Na protokolnem uradu, kjer so sezname na razpolago, se pa oglasi le malo prizadetih in tudi zamudijo rok za priziv.

Seznam plačnikov za družinski davek za leta 1969-70-71 je tudi tam na razpolago, in sicer dvajset dni, v uradnih urah.

Tudi letos so mnoge slovenske osnovne šole na Tržaškem in Goriškem priredile tradicionalne razstave za konec šolskega leta, na katerih so prikazali učenci svoje najlepše risbe in ročna dela. Nekatere šole so priredile tudi zaključne akademije z igrami ali prizorčki in z nastopi otroških zborov ter recitacijami. Ta tradicija naj se le ohrani in krepil!

Šport

Prejeli smo:

Spoštovano uredništvo!

V številki »Novega lista«, ki je izšla 1. julija 1971, sem pri tedenskem pregledu domačega športa zasledila veliko netočnost v poročanju o ženskem mladinskem odbojarskem turnirju, ki je bil 29. junija v St. Petru ob Soči. Omenjeni turnir se je namreč odvijal na poseben način, saj so tekme odigrali na dva seta. Zato je bil možen remi, nikakor pa ne rezultat 2:1.

Izidi tekem so torej:

Corridoni - Bor 1:1

Sokol - AGI 2:0

Sokol - Bor 1:1

AGI - Bor 2:0

Corridoni - Sokol 1:1

S prošnjo, da bi ta popravek objavili, vas pozdravlja

Ingrid Kalan

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dve knjižici o osnovnem šolstvu na Primorskem

Slovenski šolski muzej v Ljubljani je izdal pred kratkim kot poseben odtis knjižico, ki vsebuje študijo Draga Pahorja »Pregled razvoja osnovnega šolstva na zapadnem robu slovenskega ozemlja«. Knjižica vsebuje nekaj nad sto strani drobnega tiska in je razdeljena na veliko število poglavij, ki obravnavajo posamezne plati in probleme iz zgodovine našega šolstva.

V začetku Drago Pahor na kratko prikaže zgodovino šolstva na Primorskem v srednjem veku. Iz okrnjenih dokumentov bi se dalo po njegovem sklepanju, da so obstajale v Kopru šole že leta 1186, v Izoli pa leta 1212. V naslednjem stoletju se omenjata prva učitelja v Trstu (leta 1328) in v Miljah (leta 1374). Sto let kasneje — leta 1471 — omenjajo ohranjeni dokumenti prvega učitelja v Gorici. Že pred reformacijo je obstajala šola v Vipavi, Idrija pa jo je dobila v dobi reformacije.

»Zdi se, da so že ob pojavu slovenskega prevoda biblije v dobi reformacije te knjige uporabljali v »neznatnih šolah v Istri«, piše Drago Pahor, opirajoč se na Dimitzova »Zgodovino Kranjske« in na »Zgodovino šolstva v Istri«, ki jo je napisal Carmelo Cottone.

Kdor meni, da se zgodovina šolstva na Primorskem pusto bere, se zelo moti, kajti komaj se človek poglubi v to Pahorjevo študijo, ga branije zagrabi, da se komaj odtrga od njega. Zgodovina slovenskega šolstva na Primorskem je razgibana, napeta in zanimiva kot pustolovska povest, saj je bila tudi njegova zgodovina precej pustolovska. Polna bojev in odpora proti tistim, ki so hoteli zatreti slovenske šole že v kali, tako ob njihovem začetku v sredini preteklega sto-

letja, kot pozneje, skoraj ves čas njihovega obstoja, zlasti pa še v dobi fašizma. Slovensko šolstvo pa se je moralo boriti tudi s ponemčevalnim pritiskom, bodisi s strani avstrijskih oblasti bodisi s strani ponemčevalnih organizacij.

Založništvo Tržaškega tiska pa je izdalo v brošuri študijo Draga in Sama Pahorja: »Začetek osnovnega šolstva v tržaški okolici«. V uvodu je rečeno: »Med mnogimi še neraziskanimi področji tržaške zgodovine je tudi nastanek in razvoj šolstva v tržaški okolici. Sicer so bile objavljene ustanovne letnice za posamezne šole,

vendar je za nekatere že ugotovljeno, da so zgrešene.«

Tudi ta študija je napisana zelo zanimivo in čeprav šteje le 14 strani prav drobnega tiska, je dragocen prispevek k raziskovanju nastankov slovenskega šolstva in s tem začetkov moderne slovenske omike in narodne zavesti. V njej najdemo vse polno zanimivih epizod, ki bolj značilno osvetljujejo razmere nekdanjih časov, na primer v drugi polovici 18. stoletja, kot še tako dolgi opisi.

Obe knjižici sta tudi ilustrirani, med drugim z reprodukcijo raznih starih šolskih dokumentov. Prinašata tudi obilo statističnega materiala, ki bo ostal vedno aktualen za vse, ki se bodo ukvarjali z zgodovino slovenstva na Primorskem.

fj

Slovenska kapela v ameriškem narodnem svetišču

Na letošnji praznik Marijinega vnebovzeta 15. avgusta bo v Washingtonu slovesno posvečena kapela Marije Pomagaj z Brezij v ameriškem narodnem svetišču Brezmadežnega spočetja. Tako bo poleg drugih narodnostnih kapel v tej osrednji ameriški baziliki tudi slovenska kapela, ki bo v glavnem zaključila petdesetletno gradnjo te sedme največje cerkve na svetu.

Pomen slovenske kapele v Washingtonu je mnogoteran. Umetniška podoba Marije Pomagaj z Brezij — Slovenske nacionalne Madone — ki bo žarišče kapele, bo dopolnila galerijo znamenitih Madon, ki krasijo ameriško marijansko baziliko. Slovenska kapela v Washingtonu bo predstavljala trajno slovensko prisotnost v važnem svetovnem središču, ki ga letno obišče do deset milijonov turistov, romarjev in poslovnih popotnikov iz vseh delov sveta. Še prav posebej pa bo ta kapela spomenik in priča dvanajstih preteklih stoletij in — tako upa-

mo — mnogih bodočih stoletij slovenskega krščanskega izročila in omike.

Arhitektonski sestav in umetniške značilnosti Slovenske kapele odsevajo njen trojni pomen. Ojnatata podoba brezjanske Marije — delo akademskega slikarja Leona Koporca — je vgrajena v steno nad oltarjem. Oltar, ki po svoji kamniti masivnosti in obliki spominja na Knežji kamen, nosi na pročelju zgodovinski slovenski grb z označbo Slovenije in molitev: »Marija Pomagaj z Brezij — prosi za nas«. Na vznožni stopnici oltarja pa je v angleščini vklesana oznaka rojstnega datuma dvanajstletne krščanske zgodovine Slovencev: »Leto Gospodovo 745 — krst Kneza Gorazda«.

V oktagonainem razporedu okrog oltarja so na marmornatih stenah kapele štirje kiparski reliefi Franceta Goršeta, ki ponazarjajo krst kneza Gorazda, Slomškovo krščansko obnovo med Slovenci, Baragovo ameriško misijonstvo in doprinos slovenskih naseljencev v Ameriki. Dva krsta — kneza Gorazda na levi strani oltarja in Baragova krstitev Indijanca na desni — simbolizirata slovensko krščanstvo v njegovem domačem začetku in v njegovi univerzalnosti. Glavni stranski steni kapele med reliefi v rožnatem marmorju nosita Slomškovo slovensko obnovitveno geslo (»Sveta vera bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličanske narodne omike«) in vodilo Baragovega ameriškega misijonstva (»Želim biti, kjer me Bog hoče«), ki ga je sam izrazil v pismu svojemu ameriškemu škofu, preden je sam postal soustanovitelj katoliške cerkvene organizacije v Združenih državah.

Strop kapele je okražen s slovenskimi narodnimi ornamentami na belem polju. Nad vhodom v notranjosti kapele je v angleškem prevodu vklesan Ivan Cankarjev spev brezjanski Mariji: »Ozrl se bodo nate usmiljene oči Matere z Brezia in potolažen boš«. Nad zunanjim pročeljem kapele v spominski dvorani svetišča pa je v marmor zapisana angleška identifikacija slovenske kapele: »Marija Pomagaj z Brezij — zaščitnica Slovenije«.

Za slovesnosti posvetitve kapele se bodo v Washingtonu zbrali Slovenci iz Amerike in Kanade, prišla pa bo tudi velika skupina romarjev iz Slovenije.

Poleg cerkvenih slovesnosti bo proslava posvetitve slovenske kapele poudarjena s posebno akademijo, slavnostnim banketom in razstavami slovenske knjige in folklorne v Ameriki; razstava ameriške slovenske folklorne bo pod okriljem in v priredbi znamenite ameriške zgodovinsko-muzejske ustanove — The Smithsonian Institution.

Slovenska kapela v ameriškem Narodnem svetišču, ki je bila zasnovana leta 1965, bo mednarodni spomenik slovenskega krščanstva. Njena posvetitev 15. avgusta bo edinstveni slovenski »dan, ki ga je naredil Gospod«.

Ciril Žebot

F.J. * 83 S M R T V POMLADI

Te besede so ga ganiile. Prijel jo je pod pazduho in ona se ni odmaknila. Pustila je, da sta šla tako po cesti in očitno ji tokrat ni bilo nič do tega, če jo vidi kdo od domačih.

Ko sta se pred njenim domom ločila, jo je rahlo potegnili k sebi in jo poljubili. Obrnila je obraz proč, tako da je ni mogel poljubiti na ustnice, ampak na lice, vendar pa ni odmaknila obraza. To je bilo prvič, da je pustila, da jo je poljubili.

Bližalo se je poletje, operetna sezona se je bližala kooncu in vedno pogosteje se je dogajalo, da jo je ob petkih zaman čakal, ker so baletne vaje v Operi odpadle. Včasih ga je vnaprej obvestila o tem, včasih pa tudi sama ni vedela teden dni naprej, da bodo odpadla, in takrat je bil zanj žalosten teden. Čeprav bi se bil moral učiti zaradi kolokvijev, je dolge ure hodil po mestu v upanju, da jo bo srečal. Srečeval je fanite iz kluba in druge, ki jih je poznal z univerze, kako so se sprehajali s svojimi dekletki, brezskrbno in počasi, tako da se je videlo, da se njihovim dekletom nikamor ne mudi, in nehote jim je zavidal. Vendar bi ne bil zamenjal z nikomer izmed njih. Bilo je dovolj, da je le pomislil na Majdo, na njen glas in melodijo njenih korakov po pločniku, pa mu je postalo toplo od srca. Celo tisto večno hrepenenje po njej, po njeni bližini, ki je glodalo v njem, je spadal k tej sreči.

Dnevi so bili kakor odišavljeni od vonja njenih las in od rahlega parfuma, ki je vel iz njene

obleke, in pomladno nebo je bilo sinje kakor njene oči. Ni se spraševal, če ga ima rada, dovolj mu je bilo, da jo je smel včasih videti in jo spremljati. Kadar sta šla skupaj po cesti in je poslušal njen glas, njen smeh ter začutil včasih dotik njenega telesa, je imel občutek, da ni mogoča večja sreča, in si ni želel ničesar drugega. Čutil jo je ob sebi, tudi kadar je bil sam.

Po dolgi zimi se je bila napravila topla in suha pomlad. Pogosto je vzel kakšno knjigo in odšel na Rožnik, da bi se učil v zelenju in na svežem zraku. Zleknil se je na kako samotno jaso in vzel knjigo v roko, toda misli so mu uhajale k Majdi. Kaj dela zdaj? se je spraševal. Rahlo je zavidal tiste, ki so bili lahko vedno v njeni bližini, toda zase si take sreče skoro ni mogel predstavljati. Ni se mučil v vprašanji, če tudi ona misli nanj. Bil je prepričan, da ga ima tudi ona rada in da ga bo imela vedno rajši, čim bolj se bosta spoznava, čim več bosta skupaj. Zdelo se mu je, ne da bi o tem razglabljal, da spada to v harmonijo stvarstva, kakor pomladna brst v gozdu, kakor zibanje borovih vej nad njim, kakor sončna luč, ki je bila razlita nad zelenimi pobočij in nad morjem belih hiš v mestu, in kakor sinje nebo nad vsem tem. Njeno simpatijo je čutil iz njenega zanimanja za svoje učenje in za svoje delo. Rada ga je spraševala, kaj se uči, kdaj bo delal kolokvije in izphte, pa tudi o klubu in o literarnem ter političnem dogajanju.

(dalje)

Sodobno kmetijstvo

Uspešna sezona vinskih razstav na Tržaškem

Glavnina vinskih razstav na Tržaškem je že šla mimo in zato je umestno izreči nekaj opaznih in potegnitih nekaj zaključkov.

Sezona vinskih razstav se je začela z *dolinsko občinsko razstavo* meseca maja, ki je potrdila svoj sloves in, sodeč po mnenju večine poznavalcev naših domačih vin, tudi okrepila svoj vodilni položaj glede kakovosti razstavljenih vin. Dobro vino ni samo stvar ugodne lege ali letine, to je predvsem stvar kletarjenja, ravnanja z vinom ter vzdrževanja vinske posode in kletnih prostorov. Če smemo v okvir našega razglabljanja vključiti tudi nedavno prvič izvedeno vaško *razstavo domačih vin v Borštu*, potem si našo sodbo upamo še bolj braniti.

Prava sezona vinskih razstav na Tržaškem se začne pravzaprav junija, najprej z *zgoniško razstavo domačih vin*, ki je navadno v prvi desetini meseca. Odkar so uvedli predhodno odbiro ali predelekcijo vin, se je občutno izboljšala raven razstavljenih vin. Do bri vinogradniki so enakomerno porazdeljeni na tri glavna vinska poročja v občini, t.j. *Samatorco*, *Salež* in *Zgonik*. Poseben sloves uživa domača črnina ali teranček, kot ji nekateri pravijo, ki pa ne zaostaja mnogo za pravim teranom. Nekateri so celo mnenja, da je Salež središče najboljšega terana na Tržaškem. Ne glede na to, kateri okoliš prideluje najboljšo črnino, je kakovost črnega vina zgoniške občine pa tudi domače organke in malvazije nesporna, čeprav so nekatera vina imela določene napake zaradi prepozna pretakanja (to pa zaradi dežja v dobi pretakanja). Omeniti je treba, da ima domača kapljica čudne varuhe in gojitelje. Nekateri namreč, vedoč da gre domače vino dobro v denar, kupujejo poceni furlansko grozdje in ga mešajo z doma pridelanim ter ga prodajajo kot pristno domače vino.

Žal je ta pojav opazati več ali manj na celotnem tržaškem ozemlju, tudi v *nabrežinski občini*, katere razstava domačih vin je prav tako zabeležila velik uspeh v zadovoljstvo vseh ljubiteljev domače kapljice. Toda prav iz vrst najboljših vinogradnikov je tudi prišel glas protesta proti tistim vinogradnikom, ki s svojim nepoštenim početjem mečejo senco na vse ostale. Kajti kolikor bolj se bo tako početje razširilo, toliko manjše bo zaupanje in s tem v perspektivi tudi povpraševanje po domačem vinu. To zna pomeniti neke vrste bumerang, ki utegne prizadejati mnogo škode tudi marljivim in poštenim vinogradnikom. Umestno je pri tem vprašanje, kaj mislijo ukreniti občinske uprave in drugi pristojni organi.

Svetokriška razstava tipičnih domačih vin je bila prijetno presenečenje za marsikoga. Velika izenačenost razstavljenih vin, tako belih kot črnih, in njihova visoka raven kažete, da je tu bil res storjen velik korak naprej. Nedvomno je to zasluga ne samo strokovnjakov, ki so po nekajkratnih razočaranjih, zahtevali uvedbo predhodne odbire vin, ampak tudi požrtvovalnih prirediteljev razstave, ki so skoraj izključno vinogradniki, ki so si torej res prizadevali, da bi svoj pridelek izboljšali. Letos so kar padala priznanja in pohvale. Te so povsem na mestu, posebno če pomislimo, da bi brez svetokriške pobude težko danes pili pristno kriško vino. Razstava je

dala novega zagona vztrajnim in marljivim vinogradnikom in navdušila mnoge mlajše. Če se hočemo o tem prepričati, je dovolj, da se nekajkrat sprehodimo po kriškem bregu, in sicer ne samo ob trgatvi. Če bo v doglednem času prišlo še do obnove poljskih poti tega področja, potem lahko upravičeno rečemo, da bomo še dolgo pili in cenili kriška vina.

Letošnje razstave so torej bile deležne precejšnjih priznanj. Vedno več ljudi se je prepričalo, da postajajo vinske razstave zelo privlačne tako za meščane kot za prebivalce tržaške okolice in da so sredstvo uveljavljanja za našega človeka.

Prei omenjeni pojav špekulacij z vinom so nerazveseljivi in nevarni in bi kazalo, da se o tem problemu skliče širša konferenca vseh pristojnih. V enaki meri bi bila potrebna okrogla miza strokovnjakov o tem, kaj pravzaprav to naše domače vino je oziroma katere vrste trt so res domače. Tako v *Sv. Križu* kot v *Nabrežini* smo razen refoška pili tudi nekaj sicer dobrega merlota. Toda vprašanje je, če je uvajanje merlota na ti dve pod-

ročji umestno in potrebno, saj je več kot jasno, da merlot s teh območij nikoli ne bo mogel doseči kakovosti, ki ga doseže v najbolj primernih in za merlot tradicionalnih področjih. Toda obstoječa zakonodaja, ki določa, katere trte se smejo saditi pri nas, ga dopušča.

Z naglašanjem vprašanja o zaščiti domačih vin bo treba razčistiti vse nejasnosti v našem vinogradništvu. Tako je npr. robkanje pripomoglo k večji kakovosti, vina nimajo več toliko čreslovine. Marsikdo bi se rad odločil za robkanje, toda kot smo slišali pri pombe posebno v *Sv. Križu*, se vinogradniki bojijo, da bi njihovo vino ne imelo tiste za naše kraje tipične barve. No, tudi to vprašanje je rešljivo, kljub robkanju. Z nekoliko daljšim vrenjem je možno doseči zaželeno barvo.

Te na kratko tu načete probleme bi torej kazalo poglobiti, predvsem pa najti možnost, da bi prišlo do vsesplošne diskusije in tudi ustrezne rešitve še odprtih vprašanj našega vinogradništva.

★

»Vrhunska leta duševne aktivnosti so od 4. do 18. leta. Štirileten otrok se namreč za vse zanima in postavlja vprašanja o vsem, osemnajstletnik pa zna na vse odgovoriti.« je zapisal te dni neki dunajski list.

JOŠKO SAVLI

LJUDSKO BESEDJE NA TOLMINSKEM

* 4

Nazivi za domače živali so bogatejši, kot jih navadno poznamo. Mačku rečejo bolj ljubkovalno *tuje*, *tuj*, *tučk* posebno mladič). Kokoši so *cibe*, *pite* in *cibce*. (Prispodoba: moker je ko ciba). Prašič je *koc*, ta mali *kočk*. Mladič ovce je *jarček*, *oven kaštron* in *bičk*. Imena živali so včasih značilna: ovce so *bevke* in *belice*, lisaste po glavi *Bočke* (bočkast - drobno lisast), *Črnele*. Krave so *Majhne*, *Jagode*, *Pyrše* (?), *Mavre* (črne, temne), *Savre* (sive krave), *Pišene*; *Detele Cike* (cikast - debelo lisast). *Kostanje*...

Temnorjavni konji so *Prami*. Nazivi domačih živali so še številni in skrivajo pogosto neverjetno starinskost. Oslu rečejo *muš*.

Zraven štale je navadno *mederje* in *lajben* (stranišče). Beseda *mederje* (v celoti *medvereje*) označuje po Tumi ograjen prostor, kamor so na planinah segnali živino, da so jo pomolzli. Pomen, ki se je prenesel na ograjen štirikoten prostor (*mederje* - gnojišče), bi mogel zajeti tudi izraz *mandrač* (beneški *mandracchio*) za notranji pristan. (Med beneščino in slovenščino ni bila verjetno narejena še nobena primerjava — lepa naloga za naše romaniste!)

Na pokritem prostoru navadno ob štali so zložena drva v *tasi* (skladovnici), lahko so pa tudi v *klajnici* (klonici? kolnici?). Posamezen skrojen kos je *kalovnica*, cepiti se reče *krojiti*; povezane veje ro (romansko) *fušta*, hlodi so *čoki*, drobno in dolgo deblo je *ranta*, sekira s široko ostrino *melerin*, električna žaga *sikular*. Beseda *trančirati* pomeni od- in razsekati, z neresnim namenom. *Mestriniti* pomeni prav na drobno sesekljati.

Prav stara mora biti beseda *gorna*, ki označuje kanalizacijo, odtok. Manjši jarek, odprt, narejen, zato da voda odteka od hiše, se imenuje *potočna*. Ko voda še ni bila napeljana, so večje kmetije imele kar ob štali velike *štirne*, kamor se je natekala deževnica. Ostale so še zdaj.

Velike kmetije imajo za hišo sadovnjak z vrtnom. Pravijo mu *guna*. Prav ob guni imajo tu-

di *stog*, visoko pokrito odprto lopo, kamor spravljajo vozove in druga orodja. Lopa ima namesto sten okna za žito, *paze* (to pomeni zaporedne vodravne late, kamor obešajo snope; nasprotno od *galtre*).

Sadno drevje na vrtu sestavlja nekaj jablan, hrušk, cimberji, slive, češpe. *Sliva* je rumen sad, ki se lepo loči od kosti. *Češpa* je približno enaka, vendar kasneje zrela ter plavo vijolične barve. Posebna vrsta je češpon, verjetno domače ima za renglod. Končnica — on pomeni povečevalnico in mora biti prastara, morda romanskega izvora. Vse vrste sadja imajo še posebne nazive za poedine sorte. Verjetno se bodo le-ti kmalu pozabili. (Dalje...)

★

Na petem kongresu sovjetskih pisateljev, ki se je končal ob koncu prejšnjega tedna v Moskvi, so se povprečneži besno zaganjali v »disidentske« pisatelje, kot so Solženicin, Sinjavski, Amalrik in drugi. Toda zraven se je oglašala najbrž tudi zavist zaradi njihovega poguna...

Klub koroških slovenskih študentov na Dunaju je dobil nove prostore.

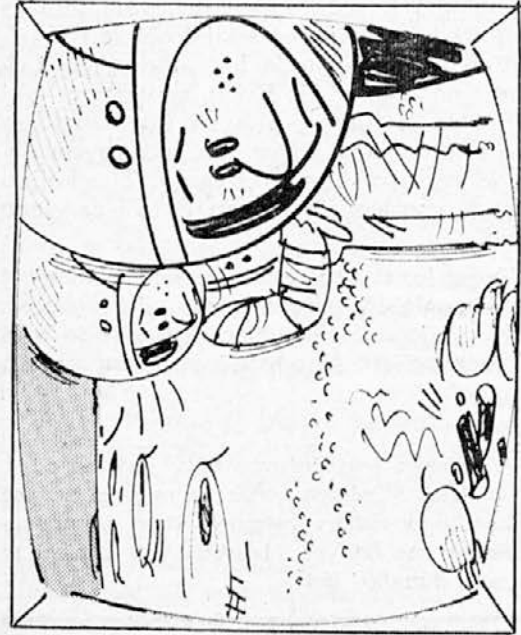
Zunanji minister Moro je obiskal Moskvo, kjer je imel uradne pogovore s sovjetskimi državniki o sklicanju konference o evropski varnosti, o bližnjem vzhodu in o drugih mednarodnih problemih.

Sodba proti atentatorjem na jugoslovanskega veleposlanika Roloviča v Stockholmu bo objavljena pismeno čez kakih 12 dni. Državni tožilec je zahteval za tri obtožence dosmrtno ječo. Verjetno bodo obsojeni na dolgoletni zapor.

V Kairo sta prispela dva ameriška diplomata, da bi razložila Egipčnom stališče Združenih držav do spora na bližnjem vzhodu in posredovala za začasen sporazum z Izraelci za odprtje Sueškega prekopka.

APOLLO 25

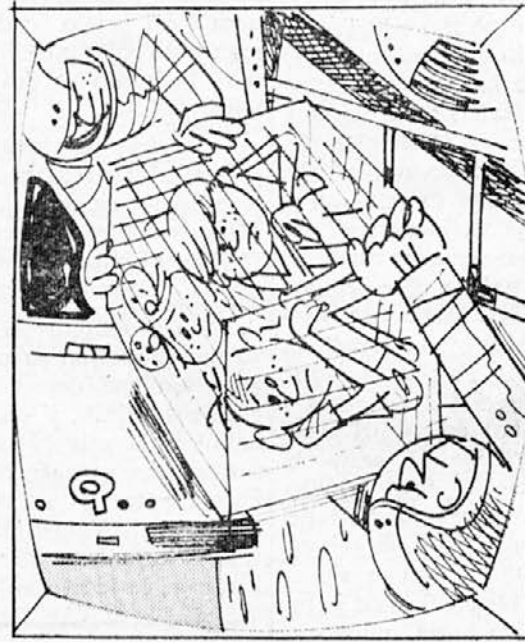
14
Riše in piše Em-Be

To je zgodovinski trenutek, dragi gledalci, Lunina bitja ne morejo biti daleč!

Televizijska kamera je zaplesala po obzoru, ob jezercu in se končno ustavila na zelnju ob vodi.

»Tu so!« je zatulil napovedovalec tako na glas, da bi skoraj razneslo zaslon.

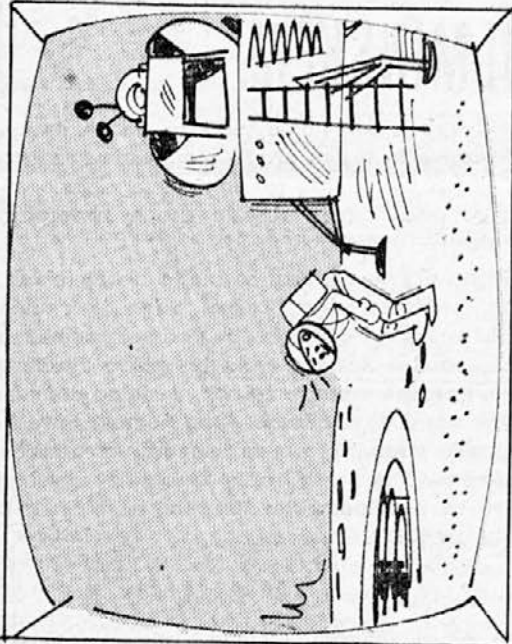

vse je bilo nared za prevoz »presenečenja stoletja« na Zemljo.

Tedaj pa se je po Lunini puščavi razlegel močan hov-hov!

K Pajku je pritekel kuža, pravi pravcati kuža in se silovito pritožil!

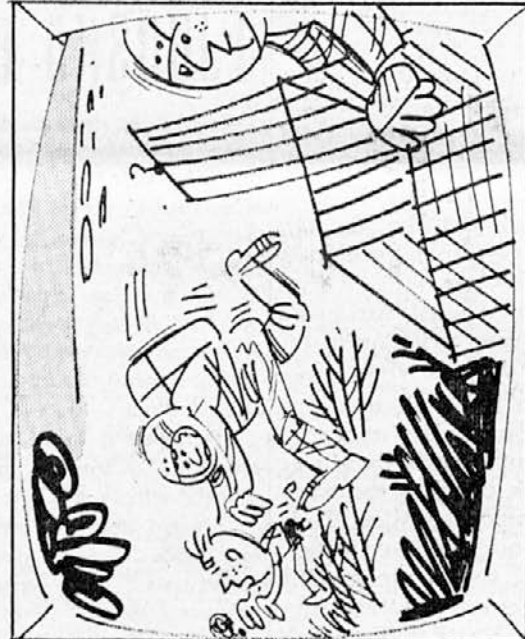
Seveda, pozabili smo na Lajko!

no! Sporočajo, da so naleteli na človeške stopinje v pesku;«

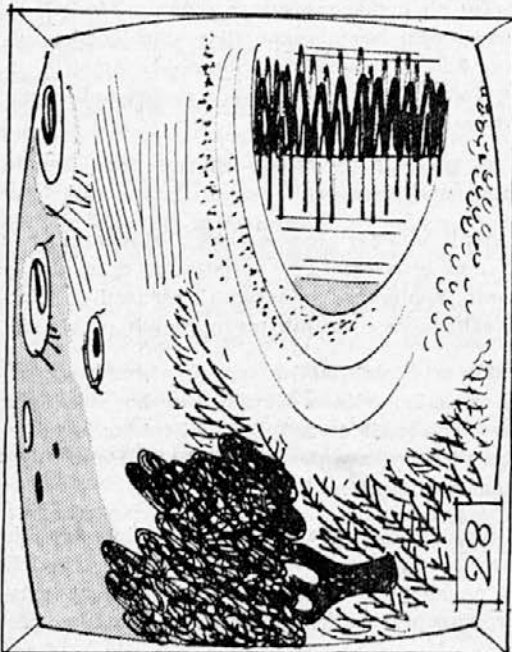
Napovedovalec je postal hripav. »Še eno vest smo pravkar prejeli z Lune!« je zlogoval.

»Kozmonavti so odkrili sledove ognja in kar je najvažnejše: ožgana polena se še kadijo...«

Kozmonavti so se spustili v dir za »Lunimi bitjic«. Minuta ali dve in naši znanci so bili trdno zaprti v veliki kletki. Svet si je tedaj lahko od blizu ogledal Lumine prebivalce: tri male skuštrane pojave, šest prestrašenih oči!

Vesoljci so potegnili kletko v Pajka in

28. »Na zaslonu vidimo Lumine kraterje,« je nadaljeval napovedovalec. »In tule, kakšno presenečenje, vidimo jezerce, obdano z zelenjem!«

Napovedovalčev glas je postal vznemirljen: »Kozmonavti zdaj izstopajo, se sprehajajo ob jezercu in... Neverjetno, senzacional-

29. Iz praproti so zrle tri prestrašene bučce! Kakšen prizor za svet, kakšen prizor za Krivo ulico...

Pustimo zdaj prebivalce Krive ulice, naj se naučijo in sledimo jedrnemu dogajanju na zaslonu!